

درآمدی بر نقش مایه طاووس در فرهنگ و تمدن ایرانی اسلامی

پروین رنجبر^۱

^۱ دکتری تاریخ اسلام، مدیر آموزش و پرورش فارس

نویسنده مسئول: Ranjbarp.1358@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۱۲/۱۵ / تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۵/۱۶

چکیده

با نگاهی گذرا به آثار تاریخی، ادبی و هنری در می‌یابیم که نماد و نقش پرند در زندگی فکری و اجتماعی ایرانیان از جایگاه مهمی برخوردار است. نقش پرندگان در افسانه‌ها و داستانهای ایرانی بسیار پر رنگ بوده است. از جمله پرندگانی که در دوره باستان و اسلام جایگاه ویژه‌ای را به خود اختصاص داده است طاووس می‌باشد. نقش طاووس همراه با درخت زندگی جایگاه مهمی را در هنر ایرانی به خود اختصاص داده است. این نقش اغلب با مفاهیم مذهبی همراه می‌باشد. نقش طاووس نه تنها به عنوان نقش نمادین در آثار هنری دوره اسلامی به کار گرفته شده است بلکه در دوره باستان و به ویژه در آیین زردشت به عنوان مرغی مقدس مورد توجه بوده است. به همین جهت علاوه بر معانی نمادین و عمیق مذهبی بر روی سفال، پارچه، فرش، سردر مساجد و بازارها و ... هم کاربرد زیادی داشته است. پژوهش حاضر سعی دارد به نماد و نقشمایه طاووس و حضور آن در آثار هنری ایرانی اسلامی را مورد بررسی قرار دهد این پژوهش به لحاظ ماهیت از نوع توصیفی - تحلیلی می‌باشد و به روش کتابخانه‌ای صورت گرفته است.

کلیدواژه: ایران، اسلام، طاووس

مقدمه

نمادگرایی و رمز پردازی از مفاهیمی است که امروز نظر پژوهشگران زیادی را به خود جلب نموده است. انسان بر اساس طبیعت خود، نمادهای گوناگونی آفریده است، این نمادهای در هنر و سطوح مختلف و بر طبق اعتقادات و رسوم اجتماعی که الهام بخش هنرمند است عمل می‌کنند شاید اولین نمادها، نمادهایی باشند که بر اساس پرستش و نقوش طبیعت خلق شده‌اند. اعتقاد بر این است که اولین نمادها بازایش اولین اسطوره‌ها به وجود آمده‌اند. در واقع دلیل به وجود آمدن اولین نمادها، ارتباط انسان با طبیعت طبق قانون تنازع برای بقا بوده است که برای دوام زندگی خود، یا به بهره برداری از طبیعت پرداخته یا در بعضی مواقع با طبیعت ناسازگار به مقابله پرداخته است. انسان در سیر دوران زندگی خود ابتدا تحت تأثیر قدرت و نیروی پرمز و راز برخی حیوانات شروع به پرداختن اسطوره‌ها و نمادهای مربوط به آن‌ها می‌کند سپس متوجه زمین حاصلخیز و رشد و نمو گیاهان شده و در کانون توجهش به آسمان‌ها و افلاک معطوف می‌شود و اسطوره‌ها و نمادهای گوناگون برای این مظاهر طبیعت می‌آفریند. در میان نقش مایه‌ها و نمادهای فراوان که ریشه در باورها و فرهنگ کهن ایرانیان داشته و تداوم و حضورش تا به امروز دیده می‌شود می‌توان به نقش طاووس اشاره کرد. در این نوشتار برآنیم ابتدا مفاهیم نمادین طاووس را در باورهای ایران دوره باستان و اسلام باز جسته و پس از آن به انعکاس این نقش مایه در تمدن دو دوره مذکور بپردازیم.

طاووس

طاووس مرغی است از نوع ماکیان به واسطه پرهای زیبایش معروف است، نر آن دم دراز چتری با پرهای رنگین دارد، پرهایش در اول تابستان می‌ریزد و دوباره می‌روید، ماده آن در سال سوم تخم می‌گذارد و قریب یک ماه روی تخم‌های خود می‌خوابد نر آن نیز در سه سالگی نمو پرهای دمش کامل می‌شود. صدای بلند و ناراحت کننده دارد (عمید، ۲۵۳۷: ۷۱۳) در اعتقادات ایرانیان باستان این پرند اشرافی با دمی به شکل بادبزن، سمبل خورشید است. دنباله دایره‌ای شکلیش نماد طاق آسمان و لکه‌های چشم مانند آن ستاره‌های آسمان هستند. همین چشم‌ها در آیین بودا سمبل هوشیاری و هر پر آن به خاطر داشتن چشم شیطنی سمبل بدشناسی بیان شده است (بروس فرود، ۶۹: ۱۳۸۸) در بعضی افسانه‌ها آمده است که لکه‌های مدور و دو رنگ پرشکوه طاووس، از زهر مارهایی که طاووس شکار کرده و خورده پدید آمده است (دوبوکور، ۱۳۷۳: ۹۲-۹۸). شگفت آن است که این پرند را با حسن و زیبایی که دارد به فال بد گیرند و شاید سبب آن باشد که مسبب دخول ابلیس را در بهشت طاووس دانسته‌اند و خروج ابوالبشر را از بهشت نیز

به وی نسبت دهند و گویند چون آن حضرت در تمامی مدت زندگانی، از خانه و بنگاه زاد و نژاد و سرای جاودانی خویش آواره گشت. نگاه داری این مرغ در خانه از یمن و برکت دور و قرین شامت باشد. تفصیل این اجمال آن که گویند: هنگامی که حضرت آدم (ع) در بهشت درخت رز را کاشت ابلیس در پای آن درخت طاووسی را سر برید، و آن درخت از خون طاووس مشروب شد. همین که درخت آغاز برگ برآوردن کرد، ابلیس میمونی را در بیخ درخت رز ذبح کرد، و آن درخت از خون میمون نیز سیراب گشت، چون هنگام فرا رسیدن انگور شد، ابلیس شیری را در پای ریشه آن درخت بکشت، رز از خون شیر هم آبیاری شد، درخت بیجان کرد، درخت از خون خوک نیز آب خورد. از این رو می خوارگان را هنگام نوشید می، خوی هر چهار حیوان عارض شود. چه همینکه اثر شراب در عروق سرایت کند چهره آدمی در آغاز برافروخته و چون طاووس رنگین شود. و چون مستی شروع شود، آدمی به رقص و دست و پای کوفتن و بازی گراید، همچون کپی، و چون مستی شدت یابد، خوی شیر و درندگان در وی ظاهر گردد. که نخست با شکار خود بازی کند، و سپس عریده آغازد، وزان پس به بیهوده و هذیان مشغول شود، و در پایان او را رختی سخت رخ دهد و چون جسدی بی روح در خواب رود، و رشته ی زندگانش گسیخته گردد. (حیات الحیوان) (دهخدا، ۱۳۳۵: ج ۳۳، ۶۳-۶۵).

طاووس در باور ایرانیان باستان

از دوران ساسانیان نقش طاووس از اهمیت خاصی برخوردار بوده به طوری که در نقش برجسته های طاق باستان، در لوح های گچی تیسفون، منسوجات و حتی بر روی مهرهای این دوره به وفور دیده می شود. در فرهنگ و هنر ساسانیان پیوند عمیقی بین طاووس و سیمرغ، پرنده اساطیری وجود دارد به طوری که ساسانیان در تجسم سیمرغ از دم طاووس استفاده می کردند و این نقش تلفیقی در اکثر هنرهای تزئینی به ویژه در منسوجات به چشم می خورد. در باور ساسانیان طاووس، نماد شکوه و سلطنت است. این نماد از باورهای هندی نشأت گرفته و در نزد آن ها مستقیماً با خدایان در ارتباط بوده است. در هنر ایران نیز این نماد همچنان مقدس قلمداد می شده بطوری که در دو سوی درخت زندگی، از نقش های پر اهمیت در هنر ایران باستان و تمدن میان رودان، به صورت های مختلف دیده می شود و نشان نگهبانی دو طاووس از درخت به نشانه برکت و باروری، در مقابل قحطی و خشکی است که در فرهنگ هندی و اروپایی همواره در غالب اژدها یا مار مجسم شده است. در باورهای اساطیری طاووس با ماری در دهان نیز دیده می شود که به معنای نابودی مار بدست طاووس است. این نقش در قالب حیوانات اساطیری و یا گریفین ها بر روی ظروف سیمین و زرین و منسوجات و همچنین در کنار الهه ی آناهیتا (ایزدآب) دیده می شود. «از آنجایی که در باور ایرانیان باستان و آیین مهر، آناهیتا از احترام و ارزش والایی برخوردار است، همراهی طاووس با این الهه، به پیوند این نقش با مقوله الوهیت دلالت دارد (فلاح دوستی، ۱۳۸۹: ۱۹) در نزد زرتشتیان نیز طاووس از پرندگان مقدس است. طبری در مورد آتشکده ها و معابد زرتشتی که تا قرن سوم هجری باقی بوده، اشاره می کند در نزدیکی آتشکده بخارا محلی برای نگهداری طاووس ها اختصاص داده شده بود و در آن جا طاووس ها نگهداری می شدند (خزاعی، ۱۳۸۶: ۲۵). بنابراین طاووس های ایستاده در دو سوی درخت حیات مظهر ثنویت و طبیعت دوگانه انسان هستند. طاووس نشان دهنده سلطنت و تخت سلطنتی پارسیان می باشد. (تخت طاووس). نقش طاووس در میان قرص خورشید یا همراه با درخت زندگی جایگاه مهمی را در هنر ایران به خود اختصاص داده است. این نقش اغلب با مفاهیم مذهبی همراه می باشد. در دوران باستان این نقش به مثابه ی مرغ مقدس مورد توجه بوده است (خزاعی: ۱۳۸۶، ۸) در ایران باستان به عنوان مرغ ناهید، ایزد آب نیز مطرح می باشد (پرهام، ۱۳۷۱: ۵) اعتقاد بر این است که طاووس به دلیل نوشیدن آب حیات عمر جاودان دارد. در بسیاری از آثار دوره ساسانی، نقش طاووس در تزئینات یا در دو طرف درخت زندگی قرار گرفته است.

نقش طاووس در فرهنگ اسلامی

در فرهنگ اسلامی طاووس به مثابه مرغ بهشتی می باشد، طاووس به دلیل این که رابط بین حضرت آدم و حوا و شیطان بوده است همراه آن ها در هیبت مار یا اژدها از بهشت رانده می شود. حکیم سنایی نیز در دیوانش پیامبر اسلام را به عنوان طاووس بوستان قدوسی بر می شمارد (خزاعی: ۹) عطار در منطق الطیر، طاووس را مظهر بهشت پرستان می داند که در سر خیال پیشگاه سیمرغ را نمی پروراند او مشتاق بازگشت به بهشتی است که به گناه هم دستی با مار از آن جا رانده شده است (همان، ۸). عطار در منطق الطیر، طاووس را مظهر خداپرستی معرفی می کند که بهشت منتهای آرزوی ایشان است. (نیشابوری، ۱۳۸۷: ۱۷۴)

«کی بود سیمرغ را پروای من بس بود فردوس عالی جای من»

(عطار: ۵۳).

حافظ نیز به ارتباط طاووس و بهشت این گونه می سراید:

زلف مشکین تو در گلشن فردوس عذار چیست طاووس که در باغ نعیم افتادست

(حافظ، ۱۳۸۱: غزل: ۳۶)

سهروردی در لغت موران، حکایت دورافتادن آدمی از اصل خویش را با تمثیل و اشاره بیان می کند. در این حکایت، رمز انسان غریب و دورافتاده از حق است. در فرهنگ اسلامی نیز تعبیرات و مصادیق مختلف می توان از طاووس یافت. علاوه بر پیشکش کردن، برای تدفین بزرگان نیز کاربرد داشته است (همان، ۴۳) به طوری که در صورت درگذشت بزرگی، بدن وی را در ابریشم زری و پارچه های نشاندار می گذاشتند. کاربرد نقوش پرند و موجودات اساطیری در منسوجات این دوران تاییدی است بر این که این نقشمایه ها علاوه بر جنبه زیباشناسی به لحاظ مضمونی و نمادین نیز جایگاه ویژه ای داشته اند. نماد طاووس در هنر ایرانی همچنان ادامه دارد تا جایی که در دوره قاجار، هنرمند برای تزئین مرکب پیامبر برای رفتن به معراج، که موجودی افسانه ای و تلفیقی از سر انسان، بدن ستوران و بال های پرند است، از دم طاووس استفاده میکنند (براق) برای اینکه اهمیت و پیوند این نماد را با عالم ملکوت در ذهن بیننده القا کند. در این دوره، حتی هنرمند تا جایی پیش می رود که از نقش طاووس، مستقیماً به عنوان نماد پیغمبر استفاده می کند. (صادقی نیا، ۱۳۹۵: ۵۹) حضرت علی در نهج البلاغه خطبه ی ۱۶۵ از طاووس به عنوان شگفت انگیزترین پرندگان در آفرینش یاد می کند و رنگ و پره های آن را با پارچه های زیبا و پر نقش و نگار یمنی مقایسه می کند (نهج البلاغه، ۳۱۳). در بعضی روایات، مرکب پیامبر (ص) هنگام معراج که براق نامیده می شد، با بدن اسب، سر انسان و دم طاووس توصیف شده است (وند شعاری و نادعلیان، ۱۳۸۵: ۵۸). در قرآن طاووس یکی دیگر از چهار مرغ است که حضرت ابراهیم به امر خدا مبادرت به کشتن آن نموده و کنایه از شخصی که به ظواهر خود و تجملات می پردازد و چنان غرق در زیبایی های خویش است که معایب خود را نمی بیند. و چون گفت ابراهیم بار پروردگارا به ما بنما که چگونه مردگان را زنده خواهی کرد. خداوند فرمود باور نداری گفت آری باور دارم لیکن خواهم تا به مشاهده آن دلم آرام گیرد. خداوند فرمود چهار مرغ بگیر و گوشت آن ها به هم درآمیز نزد خود، آن گاه هر قسمتی بر سر کوهی بگذار سپس آن مرغ را بخوان تا سوی تو شتابان پرواز کنند و آن گاه بدان که همانا خداوند بر همه چیز توانا و به حقایق امور عالم داناست (قرآن کریم، سوره ی بقره، آیه ۲۶۰) (مشکینی، ۱۳۸۷: ۴۸) در روایاتی حضرت مهدی و جبرئیل نیز مظهر طاووس بهشت معرفی شده اند (یا حقی، ۱۳۸۶: ۲۸۱).

سنایی نقش طاووس و مار در هبوط آدم را این گونه می سراید :

خشم و شهوت مارو طاووسند در ترکیب تو
کی توانستی برون آورد آدم را ز خلد
نفس را آن پایمرد و دیو را این دستیار
گرنبودی راهبر ابلیس را طاووس و مار

طاووس می گوید من جبرئیل مرغانم او نماد کسانی است که دل به کام های بهشت خوش کرده اند. مردان سود و سودا هستند می گوید من مرغ بهشتی بودم. مرا از آن جا راندند باید دیگر بار به بهشت برگردم اما نمی داند که بهشت او در خود اوست این بهشت را در بیرون از خویش نمی توان یافت عطار، طاووس را نمونه اهل ظاهری می داند که تکالیف مذهبی را به امید مزد یعنی به آرزوی بهشت و رهایی از عذاب دوزخ انجام می دهد (عطار، ۱۳۶۳: ۳۱۶). بنابراین حضور نفس مایه طاووس در قرن های ایران دوره صفویه و قاجار در تزئینات مساجد و اماکن و همچنین قالی چه های محراب گونه دوره قاجاریه نشان از ارتباط طاووس با مفاهیم معنوی بهشت، پیامبر، حضرت مهدی و جبرئیل دارد. در راستای رمز گشایی حضور این پرند در هنر ایران، برخی آن را مظهر حاصلخیزی نیز دانسته اند که در فرش های ایران از جمله قالی بافته شده در دوره ی زندیه حضورش بی ارتباط نیست تعدادی از پژوهشگران حضور طاووس در کنار درخت را در دست بافته های عشایری نشانه روییدن و نیاز گیاه از آب و مظهر رویش از آب دانسته اند (شیخی فارانی، ۱۳۸۹: ۵). در برخی از باورهای قومی و اساطیری طاووس نابود کننده مار و عامل حاصلخیزی زمین است زمینه حضور این پرند در هنر ایران به عصر ساسانی می رسد طاووس نمادهای مهر است. سنن عدیده طاووس نیز نماد قلمرو آسمانی، ماه تمام یا خورشید در سمت الرأس می باشد. (دوبوکورز، ۱۳۸۷: ۹۸). طاوس در گبه های یافته شده ترکمن، به مفهوم فناپذیری به صورت دوتایی در مقابل هم دیده می شود. (مانگلرین، ۱۳۷۵: ۳۴). در فرش های بافته شده دوره صفویه و قاجار نیز نقش مایه طاووس حضور پررنگ دارد اغلب به صورت جفت و سینه به سینه و در درون قاب حضور یافته است. هنرمند فرش سعی نموده میان شکل طاووس و دیگر نقوش گیاهی فرش هماهنگی ایجاد کند. از این رو در غالب موارد، پره های زیبای طاووس را به شکل یک برگ ترسیم نموده و درون آن به سبک و سیاق شکوفه هایی که در فرش به کار می روند آراسته است. و تفاوت عمده فرش های دوره صفویه و قاجار در این است که فرش های دوره قاجار طبیعی تر و با جزئیات بیشتری ترسیم شده اند (صباغ پور: ۱۳۸۹، ۱۰). طاووس آن حیوان صد چشم که علامت سعادت ابدی است و نشان دهنده دیدار روح با آفریدگار خود است بر روی سنگ قبور نیز حضور یافته است طاووس نماد کیهانی است. خداوند ذات را به شکل طاووس فرستاد و در آئینه ماهیت اعلی صورت خود را به او نشان داد از هیبت الهی چنان به طاووس رفت که قطرات عرق از او جاری شد و تمام مخلوقات از این قطرات خلقت شدند (صفی خانی، نینا و همکاران، ۱۳۹۳: ۶۳). در سنت عرفانی، طاووس نماد تمامیت است و تمامی رنگ ها بر چتر گشوده ی دم او جمع شده است. او نشانگر همدانی طبیعت کل مظهرات و نماینگر لطافت آن هاست. نقش طاووس علاوه بر این نیز در تزئینات کاشیکاری، منسوجات و نگارگری نیز وارد شد. در دوران آل بویه و به دنبال آن سلجوقی، نقش طاووس وارد صنعت پارچه بافی شد (فتحی و همکاران، ۱۳۸۸: ۴۶) صنعت پارچه بافی اسلامی متأثر از هنر ساسانی است. در موارد متعدد طاووس از عمده پیشکش های

سفیران پارسی به پادشاهان ممالک مختلف بوده است این پرنده با هبوط آدم و حوا، مدخل بهشت، نماد خورشید، نماد سلطنت، رستاخیز، نشان عزت، تجدید حیات، زیبایی و بسیاری مفاهیم اسطوره ای و نمادین دیگر ارتباط دارد. نقش این پرنده روی پارچه های ساسانی معنایی متفاوت تر از همین نقش بر سردر مسجد جامع عباسی دارد. در تعدادی از پارچه های به دست آمده از دوران سلجوقی، ایلخانی و صفویه هم این نقش دیده می شود. هر چند می توان آن را اقتباس از طرح های دوره ساسانی به حساب آورد. علاوه بر این طاووس نماد سلطنت ساسانیان به شمار می رفت. طاووس در متون تاریخی هم جایگاه به خصوص دارد آن جا که در تاریخ طبری آمده «ابلیس از طاووس بپرسید که آن درخت کدام است که خدای عزوجل، آدم را گفت از آن مخور؟ و طاووس درخت گندم را به ابلیس بنمود و گفت این است». نقل این روایت ها در متون تاریخی و از آن جا که طاووس را مدخل بهشت هم نامیده اند باعث ظهور این نقش بر سر در ورودی های مساجد، خانه ها و بازارها شده است البته حضور این نقش از دوران صفویه قوت گرفت یکی از مراکز مهم هنرنمایی هنرمندان ایران در دوره صفویه صورت گرفته است به چرایی نقش طاووس در سردر خانه ها و عمارت ها می توان از همان متون تاریخی دست پیدا کرد طاووس ابلیس را می شناسد و می تواند از داخل شدنش به این اماکن جلوگیری کند البته هیچ گاه این نقش به گونه ای کاملاً مشخص و واضح دیده نمی شود بلکه در پیچ و تاب اسلیمی ها و گل های بهشتی پنهان می شود بر سردر ورودی مدرسه چهارباغ اصفهان هم که در اواخر دوره صفویه بنا شده، طاووس نظاره گر دخول و خروج طلبه های پیر و جوانی نشسته است که در جستجوی مفهوم آفرینش و هستی گام بر می دارند. (زنگنه، ۱۳۹۱: ۶۴)

نتیجه گیری

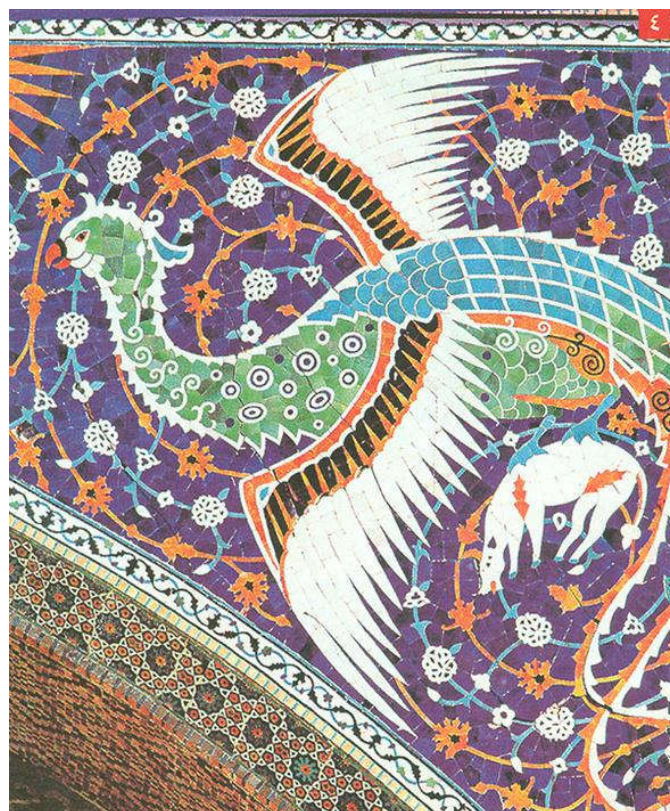
سیر تحول و تفکرات اعتقادی بشر از دوران باستان تاکنون نسبت به پرنده و پرندگان از جمله طاووس حضور چشمگیری داشته است. توجه به نمادها و نشانه ها و سمبل های آن ها که همگی از احترام و ارزش نهادن انسان ها به پرنده است دیده می شود تأثیری است که این موجود زنده بر زمین و حیات بشر می گذارد، باعث شده است تا در دوره های مختلف تاریخی از دغدغه های انسان امروزی محسوب شود و بر زندگی او تأثیر فراوانی گذارد. نماد نقش طاووس به عنوان یکی از سمبل های پررنگ در نزد ایرانیان، همواره پیوند عمیقی با مقوله الوهیت داشته است با نگرشی تاویلی به این اصل مهم می توان اشاره کرد که این نماد از عهد باستان تا دوره اسلامی و پس از آن، خود را با آیین و باورهای هر دوره منطبق ساخته و همچنان به عنوان پرنده ای مقدس در هنر ایران جلوه دارد.

فهرست منابع

- بروس فورد، میراندا. (۱۳۸۸). نماد و نشانه ها در جهان، ترجمه ابوالقاسم دادور، زهرا تابان، چاپ اول، تهران: انتشارات کلهر، دانشگاه الزهرا.
- پرهام، سیروس. (۱۳۷۱). دستباف تهای عشایری و روستایی فارس، ج ۲، تهران، امیرکبیر،
- حافظ شیرازی، خواجه شمس الدین محمد. (۱۳۸۱). دیوان حافظ، تهران، پایچم،
- حسین نصر، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی،
- خزاعی، محمد. (۱۳۸۶). تاویل نقوش نمادین طاووس و سیمرغ در بناهای صفویه، مجموعه مقالات اولین همایش هنر اسلامی، تهران: انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
- دهخدا، علی اکبر. (۱۳۷۸). فرهنگ دهخدا، تهران: دانشگاه تهران.
- دوبوکور، مویک. (۱۳۸۷). رمزهای زنده جان؛ ترجمه جلال ستاری، نشر مرکز: تهران.
- زنگنه، پری. (۱۳۹۱). نگاهی به نقش طاووس در تاریخ و هنر ایران، سرزمین من شماره ۳۹ آذر ماه ۱۳۹۹
- سهروردی، شهاب الدین یحیی. (۱۳۸۰). مجموعه مصنفات شیخ اشراق، ج ۳، تصحیح و تحشیه و مقدمه سید شیخی فارانی، هائیه (۱۳۸۹) نشانه شناسی پرنده طاووس، هنرهای تجسمی نقش مایه، سال سوم، شماره ۵.
- صادقی نیا، سارا، یوزش سارا. (۱۳۹۵). بررسی تاویلی و نماد شناسی نقش طاووس در هنر ایران، سال اول، ش ۲.
- صباغ پورآرایی، طیبه. (۱۳۸۹). نقش مایه پرنده در فرش های صفویه و قاجار از نظر شکل و محتوا، دوره ۵، ش ۱۴.
- صفی خانی، نینا و همکاران. (۱۳۹۳). هنرهای زیبا و هنرهای تجسمی ۱۹، شماره ۴
- عطار نیشابوری. (۱۳۶۳). شیخ فریدالدین، منطق الطیر، تهران: الهام.
- عمید، حسن. (۲۵۳۷). فرهنگ فارسی عمید، چاپ دوازدهم، تهران: موسسه انتشارات امیر کبیر.
- فتحی، لیدا، فربود، فریناز. (۱۳۸۸). سیر تحول نقوش پرنده و موجودات. اساطیری بالدار در منسوجات آل بویه و سلجوقی، فصلنامه پژوهشی نگره، شماره ۱۲، تهران: کتاب ماه مهر.
- فلاح دوستی، هنگامه. (۱۳۸۹). مطالعه پیشینه تاریخی و اعتقادی نقش طاووس و باز نمود آن در نگاره های ایرانی پایان نامه کارشناسی ارشد رشته هنرهای اسلامی گرایش نگارگری
- قرآن کریم. (۱۳۸۷). زیر نظر آیت الله مشکینی، ترجمه مهدی قمشه ای، چاپ ۳۲، قم: مرکز چاپ. نشر قرآن کریم.
- نهج البلاغه. (۱۳۷۹). ترجمه محمد دشتی، تهران: پارسیان.

-هانگلرین، آرمن. (۱۳۷۵). قالی های ایرانی، تهران: فرهنگسرا
 -وند شعاری، علی و احمد نادعلیان. (بی تا). تجلی عرفان در قالی های عصر صفوی، فصلنامه نگره، ش ۲ و ۳، ۶۵-۵۵
 -یاحقی، محمد جعفر. (۱۳۸۶). فرهنگ اساطیر و داستان واره ها در ادبیات فارسی، تهران، فرهنگ معاصر ایران،

پیوست ها :

An Introduction to the Peacock Role in Iranian Islamic Culture and Civilization

Abstract

With a glance at historical, literary and artistic works, we find that the symbol and role of peacocks in the intellectual and social life of Iranians are of great importance. The peacock as a sacred chicken and paradise has been very much considered in Islamic culture and civilization. Therefore, in addition to the symbolic and profound religious meanings on the pottery, fabric, carpet, mosque and markets, it is also of great use. This article tries to examine the symbol and the role of Tawas and its presence in the artwork of the Ancient period and Islam. This research is of a descriptive-analytical nature and has been carried out by a library method.

Keywords: Iran, Islam, Peacock, Symbol